

Universiteit
Antwerpen

Congres Fonds voor Cultuurmanagement

© Shutterstock

Artistieke autonomie: bestaat het wel?

5 juni 2023

Antwerpen, BE

Artistieke autonomie

Artistieke autonomie is een belangrijk thema omdat het de kern vormt van de artistieke vrijheid van kunstenaars en de integriteit van hun werk. **Maar bestaat het wel?** Een kunstenaar/culturele organisatie dient zich immers te verhouden tot een aantal stakeholders, zoals de politiek, private spelers/de markt en de samenleving. Die relatie tot de diverse stakeholders, zet de artistieke praktijk vaak onder druk:

- vanuit de idee dat men zich als kunstenaar **maatschappelijk** moet verantwoorden om recht te hebben op subsidies (externe politieke sturing)
- vanuit de idee dat men zich als kunstenaar **economisch** moet verantwoorden om zijn bestaan te kunnen legitimeren (economisering)
- vanuit de idee dat men zich als kunstenaar moet verantwoorden om recht te hebben op **erkenning** (moralisering)

Die verantwoording kan zowel **intrinsiek** zijn - waarbij de kunstenaars of culturele organisaties vanuit zichzelf bepalen hoe hij/zij zich dienen te verhouden tot hun stakeholders - als **extrinsiek** zijn: anderen leggen het hen op.

De context waarin een kunstenaar/culturele organisatie opereert, is momenteel sterk gewijzigd. Vandaag stellen zowel politiek, als de peers en het publiek zich opvallend opiniërend op. **Wat betekent artistieke autonomie in deze gewijzigde context?** In welke mate botsen kunstenaars en culturele organisaties tegen de **limieten**? Hoe gaan ze er creatief mee om - en kan dat nog wel?

Een grondige discussie hierover is vandaag urgenter dan ooit. Met dit congres wil het **Fonds voor Cultuurmanagement** het thema opnieuw aansnijden vanuit verschillende perspectieven, dat van de kunstenaar, de culturele organisatie, de overheid, het onderwijs, de markt en de samenleving.

Het Fonds voor Cultuurmanagement

Het **Fonds voor Cultuurmanagement** wil, onder de auspiciën van de Universiteit Antwerpen, bijdragen tot de kennis van en de waardering voor de specifieke managementkwaliteit in de cultuursector door de organisatie een jaarlijks congres en de bekroning van onderzoek en van modelpraktijken.

Het Fonds reikt ook jaarlijks een Scriptieprijs in het Cultuurmanagement uit, alternerend met een prijs voor een doctoraatsonderzoek. De laatste is in samenwerking met het Europese netwerk Cultuurmanagement en Beleid (ENCATC. Dit jaar is het de beurt aan een doctoraatsonderzoek. De prijsuitreiking vindt plaats op 12 oktober 2023. Wij zullen u hierover nog verder informeren. Het Fonds wil daarmee de kwaliteit van het management in de sector van kunst en cultuur mee helpen stimuleren.

WEBSITE

<https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/fonds-voor-cultuurmanagement/>

SCRIPTIEPRIJS

<https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/fonds-voor-cultuurmanagement/scriptieprijs/>

Het programma

Voormiddag

9u30	Ontvangst en registraties
10u	Welkomstwoord door Prof. dr. Koen Vandenbempt, Decaan van de Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie van de Universiteit Antwerpen
10u10	Keynote Lara Staal (Curator, programmamaker en dramaturg. Ze is o.a. werkzaam bij NTGent, Frascati, DAS Theatre en lid van Het Transitiebureau): Reflections on artistic autonomy
10u40	Keynote Sara Whyatt (Human rights consultant and member of IARA - International Arts Rights Advisors-, former director at PEN international): Free to create? Freedom of artistic expression in Europe
11u10	Koffiepauze
11u30	Artistieke Autonomie: een kritisch panelgesprek over de impact van overheid en maatschappij onder leiding van moderator Dirk De Wit (Hoofd internationale relaties en beeldende kunst, Kunstenpunt) - Johan Pas (Hoofd van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen - AP Hogeschool) - Anne-Mie Van Kerckhoven (kunstenares: schilderkunst, tekenkunst, computerkunst en videokunst) - Joachim Pohlmann (Kabinetschef Cultuur bij Minister-President Jan Jambon) - Greet Vlegels (Coördinator van kunstorganisatie MORPHO en voorzitter AKO) - Anyuta Wiazemsky Snauwaert (kunstenaar en coördinator van het Nieuw Internationaal Cultureel Centrum (NICC))
13u	Lunch

Namiddag

14u	Keynote Sverre Pedersen (Advocacy and campaign manager at Freemuse; Documentary filmmaker & former president of the Norwegian Film Makers Association and Boardmember of FERA (Federation of European Film Directors): Does artistic autonomy exist?
14u30	Keynote Prof. dr. Sebastian Olma (Professor of Cultural & Creative Industries at Avans University of Applied Sciences. Hij werkt voor het Expertisecentrum Art, Design and Technology.): Autonomy and Communal Luxury
15u	Koffiepauze
15u20	Artistieke integriteit versus commerciële belangen? Een kritisch panelgesprek onder leiding van Bruno Verbergt (Directeur a.i., Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis) - Camiel van Winkel (kunstcriticus & Lecturer in art and art theory, LUCA School of Arts / Sint-Lukas Brussels) - Sara Weyns (Directeur Middelheimmuseum, Antwerpen) - Ria Pacquée (kunstenares: performance art en fotografie) - Tom Kestens (Adviseur van de Belgische minister van Sociale Zaken inzake sociale zekerheid voor cultuurwerkers, componist, theatermaker en muzikant)
16u50	Slotwoord door Prof. dr. Annick Schramme
17u	Receptie

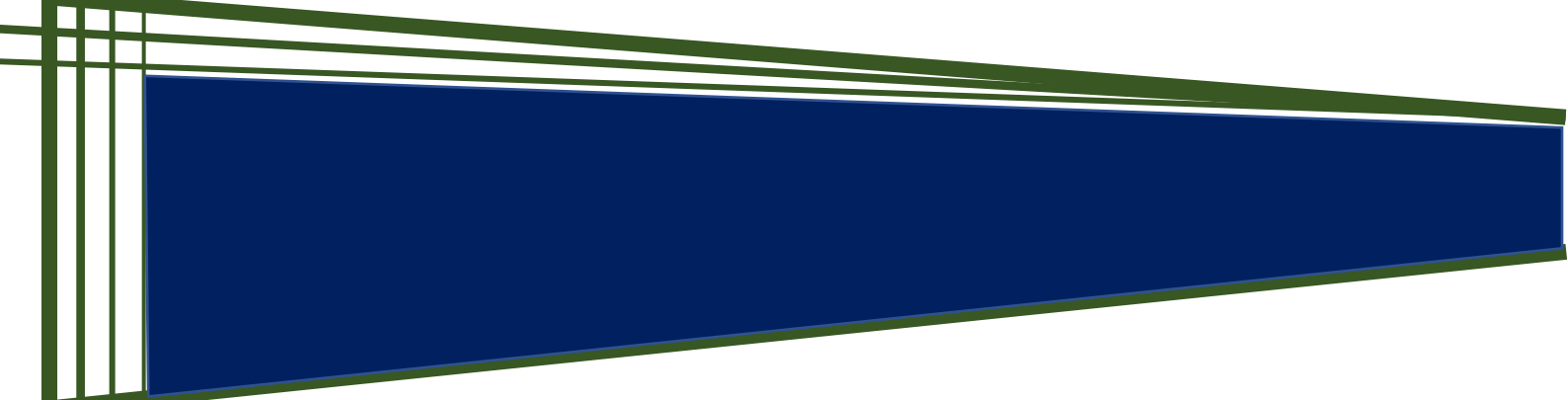
Lara Staal

Lara Staal is a theatre maker, curator, researcher and writer. Her work considers how **theatre** can provide a platform for political reflection and mobilisation. Since 2017 she has worked as a **freelance curator & maker in the performing arts**, developing projects such as "De avond van de Woede" (together with rapper Gideon Everduim), "Europe on Trial" (together with human rights activist Yoonis Osman Nuur) and the 'Shadow Munich Security Conference' at Münchner Kammerspiele, a counter-conference that invited a group of progressive voices to redefine security and security policy, in response to the

current Munich Security Conference.

*My lecture will start from the idea that **artistic autonomy has never truly existed**. Every artist and artistic practice exists within the world and is therefore influenced by various aspects of society. From the neighborhood in which you were born to the academy where you did or did not study, from the cleaners of your studio, theater, or exhibition space to the audience that may or may not discover your work, from applying for grants to the themes and narratives you choose to incorporate, every artistic project is inherently political. Even if a project explicitly aims not to be political, that in itself is an ideological positioning. However, this does not mean that we should completely discard the concept of "autonomy." It emerged as a result of emancipation from religious institutions and financial elites. Art was no longer directly dependent on its patron, which was a significant and crucial victory. **This relative autonomy**, remains highly important and relevant.*

Yet, **the treatment of this relative autonomy varies depending on the context.** As a Dutch person, I observe how the legacy of Thorbecke has led to the isolation of art from society. Artists may be subversive and critical, but their impact has diminished.

Working in Flanders, I experience a different situation where the arts and politics are more intertwined. Art organizations have politicians on their boards, which can create more friction and debate when an organization invites an artist with outspoken political views. At the same time, I also see that politicians are more engaged with what is happening in the arts scene.

This leads to an important paradox: **as important as the relative autonomy of the artist is, it only becomes relevant when this freedom to express one's opinions or emotions is audible and visible.**

Sara Whyatt

Sara Whyatt is a researcher on the topic of freedom of artistic expression and human rights. She is a member of the Expert Facility to UNESCO's 2005 Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions, and expert for Columbia University Global Freedom of Expression. She is also Expert for the Directorate of Democratic Participation, DG II -Directorate General of Democracy and Human Dignity at the Council of Europe. Here she provides expertise and input on freedom of artistic expression in Europe for the Council's Free to Create|Create to be Free project. Her experience comes from leading PEN International's global free expression programme for many years, as well as being a campaign coordinator at Amnesty International's East Asia team.

In November 2022, the Council of Europe launched its Manifesto on Freedom of Arts and Culture in the Digital Age, marking the 70th anniversary of the European Convention on Human Rights. In March 2023, the Council of Europe commissioned a report, 'Free to Create: Freedom of Artistic Expression in Europe'. It reviews the state of artistic freedom in Europe between 2020 and 2022. Sara Whyatt will present the findings of this report in her keynote.

Scan to view the report.

Artistieke Autonomie: een kritisch panelgesprek over de impact van overheid en maatschappij

Dirk De Wit (°1960) was sinds 1989 verantwoordelijk voor het programma en de productie van film en video in het kunstcentrum STUK in Leuven, en was vanaf 1992 samen met Mark Deputter de artistiek directeur ervan. In 1997 richtte hij een nieuwe vereniging voor kunst en nieuwe media op in Brussel, genaamd Constant vzw, en organiseerde de eerste twee edities van het festival van de vereniging, Verbindingen/Jonctions. Vanaf 2002 was hij de coördinator van het Digitaal Platform van het ondersteuningscentrum voor audiovisuele (IAK) en beeldende kunst (IBK), en documenteerde en ondersteunde hij kunstenaars en organisaties die gebruik maken van nieuwe media en technologie. Hij zette zich ook in voor het ondersteunen van veranderende vormen van creatie, distributie en participatie in de context van onze kennissamenleving (ook wel 'e-cultuur' genoemd). In 2006 redigeerde hij de publicatie 'E-cultuur. Bouwstenen voor praktijk' samen met Debbie Esmans. Momenteel is hij Coördinator Internationale Betrekkingen en Beeldende Kunst bij Kunstenpunt.

Johan Pas is doctor in de kunstwetenschappen en hoofd van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen (AP Hogeschool). Hij doceert er ook over kunstenaarsorganisaties en kunstenaarspublicaties. Zijn onderzoek spitst zich toe op presentatie- en publicatiestrategieën van de 20ste-eeuwse (neo-)avant-gardes.

Anne-Mie Van Kerckhoven (AMVK) is geboren in 1951 in Antwerpen, waar ze woont en werkt. Sinds midden jaren zeventig maakt ze tekeningen, teksten en schilderijen op papier en synthetisch materiaal. Daarnaast maakt ze korte films, video's en digitale animaties. Haar werk, waarin het erotische en het machinefetisjisme op een bijna wetenschappelijke manier samengaan, is doordrongen van een onverbloemde feministische toon.

Ze wordt vertegenwoordigd door Zeno X Gallery te Antwerpen en Galerie Barbara Thumm in Berlijn. Ze stelt sinds 1975 regelmatig tentoon in binnen-en buitenland, waar ze ook voordrachten geeft over haar werk. Sinds 2008 is ze lid van de KVAB te Brussel en ontving vorig jaar een Eredocoraat aan de UAntwerpen.

Joachim Pohlmann studeerde Politieke & Sociale Wetenschappen aan de KU Leuven. Hij is al jaren actief in de politiek, eerst als woordvoerder van N-VA, en sinds 2019 als kabinetschef van Vlaams minister-president en minister van Cultuur Jan Jambon. Naast zijn politieke leven ontpopte Joachim Pohlmann zich ook als schrijver. Zijn derde boek, *Weesland*, werd gepubliceerd in 2022.

© Sophie Nuytten

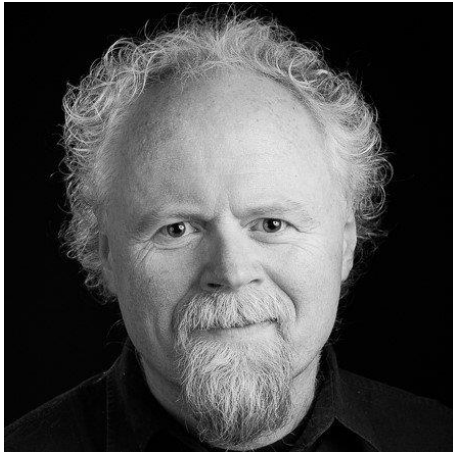
Greet Vlegels (1978) studeerde fotografie aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten en volgde een master in het Cultuurmanagement aan de Universiteit Antwerpen. Na haar afstuderen werkte ze als vrijwilliger bij het NICC mee aan de ontwikkeling van een atelierbeleid voor Antwerpen. In 2008 kreeg ze de leiding over de aparte structuur die hiervoor werd opgericht: Morpho. Onder haar leiding groeide MORPHO uit tot een kunstenaarsgerichte ontwikkelingsorganisatie die betaalbare werkruimte biedt aan meer dan 200 kunstenaars en dit combineert met een internationale residentiewerking. Daarnaast is Greet Vlegels voorzitter van het Antwerps kunstenuverleg, bestuurder van Nucleo vzw en medeoprichter van het platform UFO.

© Wouter Van Vooren

Anyuta Wiazemsky Snauwaert nam de rol van coördinator van het NICC op zich in mei 2022. Anyuta is multimedia kunstenaar, fotograaf en curator. Bij het NICC vertaalt Anyuta het door het bestuur uitgeschreven beleidsplan in de praktijk, met als focus het genereren van inspraak en het welzijn van kunstenaars, en het bewerkstelligen van diversiteit. Als coördinator creëert Anyuta bruggen en informatiestromen tussen het NICC, de cultuursector, artist-runs en kunstenaars tot bij de beleidsmakers. Naast NICC heeft Anyuta een eigen artistieke praktijk die zich op het snijpunt tussen podium en beeldende kunsten bevindt. In Gent studeerde ze als master met onderscheiding aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Voordat ze besloot een artistieke carrière na te streven, behaalde Anyuta haar diploma aan de rechten academie van Moskou.

Sverre Pedersen

Sverre Pedersen is Head of Production at Deeyah Khan's award-winning **film production company Fuuse** and working chair of **Freemuse's** Executive Committee. He has been an activist for human rights and the environment since his early teenage years. In 2005 he was elected President of the Norwegian Film Makers Association where he worked primarily in film politics, collective bargaining, conflict resolution, copyright, international relations, and artistic freedom. He has also been on

the board of the Federation of European Screen Directors (FERA) from 2015 to 2022. After he left the Norwegian Film Makers Association in 2019, he worked for two years as Campaign and Advocacy Manager for Freemuse.

Sverre Pedersen will dive into several crucial aspects concerning artistic autonomy: he will discuss the extent to which social responsibility - in order to be entitled to subsidies - affects artistic autonomy and artistic freedom of expression. Pedersen will conduct an analysis of how the necessity for artists to **justify themselves economically** impacts both artistic autonomy and the freedom of artistic expression. Furthermore, he will examine the extent to which artists must justify themselves to gain recognition, shedding light on the potential implications for their artistic autonomy. Pedersen will also focus on the **long-standing objective of the "arm's length distance principle"**, which for many years has been a goal of cultural policy in the Nordic region. Through critical assessment, he will evaluate whether politicians manage to live up to their own principles. Moreover, the relationship between artistic autonomy and freedom of expression will be thoroughly examined, with a specific emphasis on questions about the extent to which **the discourse on artistic autonomy** takes place in the art field and whether this is more of an academic issue than what actually happens in the art field. Lastly, Pedersen will address the concerning phenomenon of **self-censorship** in greater detail. He will discuss the various factors and mechanisms contributing to its significant increase in large parts of the world.

"I want to ask questions about the extent to which the discourse on artistic autonomy takes place in the art field and whether this is more of an academic issue than what actually happens in the art field."

Sebastian Olma

Prof. dr. Sebastian Olma holds the **research chair for Cultural and Creative Industries** at the Centre of Applied Research for Art, Design and Technology (Caradt) at Avans University of Applied Sciences. Alongside his academic work, he advises policymakers throughout Europe on the facts and fictions of the creative economy. He

lives in Amsterdam, where he is involved in (sub)cultural projects such as OT301 and Amsterdam Alternative. His **publications include Art and Autonomy: Past, Present, Future** (2018, V2_ Publishing) and **In Defence of Serendipity: For a Radical Politics of Innovation** (2016, Repeater Press). He is the founding editor of the online magazine Making & Breaking.

Scan to view a video of 'Art and Autonomy.'

“What does it mean to speak of artistic autonomy at **a time when art is fully commercialized** and the individual has become the linchpin of neoliberal culture?” In this talk, Olma will to argue that any attempt to salvage **autonomy** from the ruins of neoliberalism needs to acknowledge its **countercultural roots in the late 18th and early 19th century**. What then, would it mean to transpose autonomy’s countercultural charge into **the present**? What would art want to be autonomous from? And for what? In trying to answer these questions, the recent **interest of young artists in practices of collectivity** provides a valuable lead. If we are to establish art and culture as something essential to democratic citizenship and human flourishing, then we have to take the risk of re-imagining the possibilities of collective culture. According to Sebastian Olma such re-imagining must start from an economy that is committed to **communal luxury**.

Artistieke integriteit versus commerciële belangen? Een kritisch panelgesprek

Bruno Verbergt doorliep na zijn studies in de wijsbegeerte en in Business Administration een parcours als artistiek leider (Klapstuk dansfestival), beleidsadviseur (kabinet schepen Eric Antonis), cultuurproducent (Antwerpen Open, met o.a. VAN DYCK 1999, MODE2001, en het festival Zomer van Antwerpen), overheidsmanager (bedrijfsdirecteur cultuur, sport, jeugd en onderwijs stad Antwerpen), cultureel ondernemer (TouchTime, een coöperatieve vereniging voor productie, management en beleid van kunst en cultuur) en museumdirecteur (operationeel directeur Koninklijk Museum voor Midden-Afrika).

Momenteel is hij algemeen directeur a.i. van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel en doceert hij algemeen en strategisch cultuurmanagement aan de Universiteit Antwerpen. Hij is co-auteur van het handboek Cultuurmanagement. De regels van de kunst (2011, herziene versie 2020).

Camiel van Winkel is kunsthistoricus en essayist. Hij schrijft over hedendaagse kunst en cinema, en is als docent-onderzoeker verbonden aan aan LUCA School of Arts / Sint-Lukas Brussel. In oktober 2023 verschijnt bij uitgeverij Letterwerk zijn boek *Lichaam en Steen. Over film*.

Sara Weyns (°1979,) werkt als freelance publicist en curator sinds 2002. In 2005 werd ze lid van het Middelheimteam als curator en tentoonstellingsmaker. Tentoonstellingen in het Hessenhuis, Middelheimmuseum en de publieke ruimte in binnen- en buitenland volgden uit intensieve samenwerkingen met kunstenaars, waaruit vaak ook nieuwe werken tot stand kwamen. Sinds januari 2014 is Sara Weyns directeur van het Middelheimmuseum.

Ria Pacquée (1954, Merksem). Als toeschouwer (foto's en video's) en deelnemer (performances) van het publieke leven probeert ze een antwoord te vinden op de meest elementaire vragen van het bestaan. Ook de interesse in het rituele, de 'waan-zin' der godsdiensten, anonimiteit, het ronddwalen in steden en het hierbij horende verzamelen van beelden en geluiden (herscheppe en toe-eigening van de werkelijkheid door details aan hun dagdagelijkse context te onttrekken) vormen belangrijke gegevens in haar werk. Veel wordt aan het toeval overgelaten. Dikwijls leidt een gebeurtenis die plaatsvindt in een bepaalde omgeving tot de creatie van een werk dat op zijn beurt dan weer naar een totaal andere stad en cultuur leidt.

Tom Kestens (Mechelen, 20 februari 1974), adviseert de Belgische Minister van Sociale Zaken over sociale zekerheid voor culturele werkers. Hij is muzikant, componist en actief in interdisciplinair theater. *"Ik heb altijd gepleit voor kunstenaars en de bredere culturele sector"*. Andere vaardigheden en ervaring: communicatie en reputatiemanagement.

Cultuurmanagement@uantwerpen.be

uantwerpen.be/nl/projecten/fonds-voor-cultuurmanagement/

facebook.com/MasterCultuurmanagement/